

PIRMA. Pats Emilis

Štai visų pirma pats Emilis. Su tamsiai mėlyna šventadiene eilute. Jis nešioti jos nemėgsta ir apsivelka tik tada, kai būtinai reikia. Prie mėlynos medžiagos pašėlusiai kimba dėmės. Tada Emilio motina pašlapina šepetį, išispraudžia berniuką tarp kelių, valo, brauko ir be perstojo kar-toja: „Vaikeli, vaikeli! Tu juk žinai, kad kito taip lengvai nupirkti nega-liu.“ Ir tada, kai jau būna per vėlu, pirmiausia jis visuomet pagalvoja, jog motina visą dieną turi dirbti dėl to, kad jiedu turėtų ką valgyti ir kad jis galėtų mokytis.

ANTRA. Kirpėja Tišbein, Emilio motina

Kai Emiliui buvo penkeri metai, mirė jo tėvas, skardininkas Tišbeinas. Ir nuo to laiko Emilio motina dirba kirpėja. Ji taip pat sudeda plaukus, pardavėjoms ir netoli gyvenančioms moterims trenka galvas. Be to, ji pati verda valgyti, tvarko kambarius, taip pat ir skalbimu rūpinasi ji pati. Emilį ji labai myli ir džiaugiasi galinti dirbti ir uždirbti pinigų. Kai kada ji dainuoja linksmas dainas. Kartais serga, ir tada Emilis kepa jai ir sau kiaušiniene, nes jis šeiminkauti moka. Moka kepti ir žlėgtinius su išmirkytomis bandutėmis ir svogūnais.

TREČIA. Gan svarbi vagono kupė

Traukinys, kur yra šita vagono kupė, važiuoja į Berlyną. Galima spėti, kad jau kitame knygos skyriuje kaip tik šičia įvyks nuostabūs dalykai. Juk kiekviena vagono kupė yra ypatinga vieta. Visiškai nepažįstami žmonės sėdi čia susispaudę ir per porą valandų taip susibičiulauja, lyg būtų pažinoję vienas kitą jau metų metus. Kartais tai yra labai gražu ir pritinka. Bet kartais ir ne. Kas gi žino, kokie tie žmonės, kur su tavimi važiuoja?

Emilis padeda
galvas trinkti

1
SKYRIUS

– Taip, – tarė ponias Tišbein, – o dabar atnešk man ąsotį šilto vandens!

Ji pati paėmė kitą ąsotį ir mažą mėlyną puoduką su skystu ramunėlių muilu ir iš virtuvės nuėjo į kambarį. Emilis pagriebė savąjį ir nubėgo paskui motiną.

Kambaryje sėdėjo viena ponias ir laikė palenkusi galvą virš baltos praustuvės. Jos plaukai buvo palaidi ir driekėsi žemyn kaip trys svarai vilnų. Emilio motina užpylė skysto ramunėlių muilo ant šviesių plaukų ir pradėjo galvą trinkti, kad net putojo.

– Ar ne karšta? – paklausė ji.

– Ne, gerai, – atsakė galva.

– O, juk čia kepėjo Virto žmona! Laba diena! – pasakė Emilis ir pakišo ąsotį po praustuve.

– Tau sekasi, Emili. Girdėjau, į Berlyną važiuoji, – murmėjo galva.

O tie žodžiai skambėjo taip, tarsi kalbėtų kas panarinęs galvą į suplaktą grietinę.

– Nors pirma jis nelabai norėjo, – pasakė motina, trinkdama kepėjo žmonai plaukus, – bet kurgi čia vaikas atostogas praleis? Berlyno jis dar visai nepažįsta. Ir mano sesuo Marta visados mus kviečia, josios vyras visai padoriai užkalą. Jis dirba pašte. Aš, deja, negaliu kartu važiuoti. Prieš šventes reikia gerokai padirbėti. Na, jis jau nemažas ir kelyje turi būti atidus. Be to, iš stoties Frydricho gatvėje jį parsigabens mano motina. Jiedu susitiks prie gėlių kiosko.

– Berlynas tikrai jam patiks. Vaikams ten yra daug ko įdomaus. Mes esame buvę prieš pusantrų metų su Kegelio klubu. Koks triukšmas! Berlyne tikrai yra tokių gatvių, kur ir naktį taip šviesu kaip dieną. O automobiliai! – pasakojo ponia Virt iš prausyklės gilumos.

– Ar daug ten automobilių? – paklausė Emilis.

– Iš kur aš galiu žinoti? – atsakė Virt ir nusičiaudėjo. Jai mat putų į nosį prilindo.

– Na, dabar jau ruoškis, – spyrė motina. – Gerąją eilutę miegamajame padėjau. Apsivilk, kad tuojau pavalgyti galėtume, kai aš poniją Virt sušukuosiu.

– Kuriuos marškinius? – paklausė Emilis.

– Viskas padėta ant lovos. Tik atsargiai kojines aukis. Ir gerai nusiprausk. Įsiverk naujus raištelius į batus. Vikriai, vikriai!

– Viens, du! – atsakė Emilis ir išsinešdino.

Kai ponia Virt, jau sušukuota ir savo išvaizda patenkin-ta, išėjo, motina užsuko į miegamąjį ir pamatė Emilį, tuščiai visur puldinėjantį.

– Ar negali man pasakyti, kas tuos išeginius drabužius išgalvojo?

– Deja, ne. O kam tau reikia?

– Duok adresą, ir aš tą nenaudėlį nušausiu.

– Ak, ar tau galvoj negerai! Kiti kone ašaroja, kad jokio geresnio drabuželio neturi. Kiekvienam savi rūpesčiai. Dar pamiršau: šį vakarą iš tetos Martos paimsi pakabą ir gra-žiai pasikabinsi eilutę. Prieš tai ją dar išvalysi. Nepamiršk! O rytoj gali vėl savo skudurais apsivilkti. Kas dar? Lagami-nas sukrautas. Gėlės tetai suvyniotos. Pinigus senelei vėliau paduosiu. O dabar reikia valgyti. Eikš, jaunikaiti!

Tišbein suėmė jį už pečių ir nusivedė į virtuvę. Buvo ma-karonų su kumpiu ir trinto sūrio. Emilis kirto kaip iš badų ištrūkęs. Tik kartais sustodavo ir žvilgterdavo į motiną, tar-tum bijodamas, kad toks apetitas prieš pat atsisveikinant jos neužgautų.

– Tik greitai parašyk atviruką. Aš gerai jį įdėjau, – laga-mine ant pat viršaus.

– Parašysiu, – atsakė Emilis ir švystelėjo nuo kelių ma-karonų.

Laimei, motina nepastebėjo.

– Visus pasveikink nuo manęs. Ir būk atidus. Berlyne viskas kitaip negu pas mus, Noištate. O sekmadienį eisi su

dėde Robertu į kaizerio Frydricho muziejų. Būk mandagus, kad neatrodytų, lyg mes čia nežinotume, kas pridera.

– Mano didysis garbės žodis, – pasakė Emilis.

Pavalgę abudu nuėjo į kambarį. Motina iš spintos išėmė skardinę dėžutę ir suskaičiavo pinigus. Paskui jį papurtė galvą ir dar kartą perskaičiavo. Tada paklausė:

– Iš tiesų, kas galėjo vakar po pietų čia būti, hm?

– Panelė Tomas, – atsakė berniukas, – ir ponija Homburg.

– Taip. Bet dar ne viskas atitinka.

Ji galvojo, ieškojo raštelį, ant kurių žymėdavo, ką būdavo uždirbusi, skaičiavo ir pagaliau pasakė:

– Trūksta aštuonių markių.

– Gasmanas buvo anksti rytą.

– Tikrai! Dabar, deja, viskas gerai.

Motina švilptelėjo kartą, tariamai supykusi dėl rūpesčio, ir iš dėžutės paėmė tris popierinius pinigus.

– Taip, Emili! Čia yra šimtas keturiasdešimt markių. Viena šimtinė ir du po dvidešimt markių. Šimtą dvidešimt atiduosi senelei ir pasakysi, kad ji nepyktų, jog praėjusį kartą aš jai nieko nepasiunčiau. Tada man buvo striuka. Užtat šį kartą nugabensi tu pats ir daugiau negu kitados. Pabučiuok ją. Supratai? Likusias dvidešimt markių pasidėk sau. Grįždamas namo iš jų nusipirksi bilietą. Kaštuos maždaug dešimt markių, gerai nežinau. O likusiais, jei prireiks, užsimokėsi už valgį ir gėrimą. Apskritai visados yra gera bet kokiam reikalui kišenėje turėti porą markių. Taip. O štai

tetos Martos laiško vokas. Įdėsiu čia pinigus. Žiūrėk, kad neprapuldytum! Kur paslėpsi?

Ji įdėjo pinigus į voką, prakirptą iš šono, sulenkė pusiau ir padavė Emiliui.

Šis valandėlę pamąstė, paskui įgrūdo jį giliai į vidinę dešinę kišenę, dar kartą, dėl ramybės, patapšnojo iš viršaus ir džiaugsmingai pasakė:

– Taip, dabar neiškris.

– Vagone niekam nepasakok, kad tiek daug pinigų turi.

– Ką tu, motute!

Emilis stačiai įsižeidė. Taip juo nebepasitikėti! Kirpėja Tišbein keletą smulkių įsidėjo dar į savo piniginę. Tada dėžutę padėjo vėl į spintą ir greitosiomis dar kartą perskaitė laišką, gautą iš Berlyno nuo sesers, kur buvo tiksliai nurodyta, kada išvyksta ir atvyksta Emilio traukinys.

Žinoma, dauguma jūsų bus tos nuomonės, kad tiek daug, kiek kirpėja Tišbein su sūnumi, kalbėti apie šimtą keturiasdešimt markių iš tikrųjų nereikia. Ir jeigu kas du tūkstančius arba dvidešimt tūkstančių, arba net šimtą tūkstančių markių per mėnesį uždirba, taip pat neturi daug kalbėti apie pinigus.

Bet, – jūs gal nežinote, – dauguma žmonių uždirba kur kas mažiau. Ir kas per savaitę trisdešimt penkias markes užkala, tas, ar jums patinka, ar ne, šimtą keturiasdešimt markių, kurias jis sutaupė, laiko labai dideliu pinigų. Didžiumai žmonių šimtas markių yra beveik kaip milijonas,

ir jie tą šimtą markių rašo, taip sakant, su šešiais nuliais. O kiek milijono iš tikrųjų yra, tai jūs sapne ne kartą galite įsivaizduoti.

Emilis tėvo nebeturėjo. Tačiau jo motina dirbo, savo kambaryje šukavo plaukus, trinko šviesias galvas, tamsias galvas ir plušo nenuvargdama, kad jiedu turėtų ko valgyti, turėtų kuo užsimokėti už dujas, anglis, už nuomą, įsitaistyti drabužių, nusipirkti knygų ir užsimokėti už mokslą. Tik retkarčiais ji susirgdavo ir gulėdavo lovoje. Ateidavo gydytojas ir išrašydavo vaistų. O Emilis dėdavo motinai karštus kompresus ir virdavo jai ir sau. Ir kai ji miegodavo, jis tuoju šlapiu skuduru perbraukdavo grindis, kad ji nesakytų: „Reikia keltis. Kambarys nesutvarkytas.“

Ar galite įsivaizduoti ir ar nesijuoksite, jeigu aš jums papasakosiu, kad Emilis buvo pavyzdingas berniukas? Mat jis savo motiną labai mylėjo. Ir iki karsto lentos būtų gėdinęsis, jei būtų tinginiavęs, kai motina dirbo, skaičiavo ir vėl dirbo. Argi jis būtų galėjęs užduotų pamokų neišmokti arba nuo Naumano Richardo nusirašyti? Argi būtų galėjęs, jei tokia proga ir pasitaikytų, pamokas praleidinėti? Jis matė, kaip motina vargsta, kad jam nieko, kas reikalinga, netrūktų, kad turėtų viską, ką kiti mokiniai turi ir gauna. Ir argi galėtų jis motiną apgaudinėti ir rūpesčių pridaryti?

Taip, Emilis buvo pavyzdingas berniukas. Bet ne iš tų vaikų, kurie nieko neprasimano, nes yra bailūs, šykštūs ir apsnūdėliai. Jis buvo pavyzdingas berniukas, toks būti

ir norėjo! Be to, Emilis nutarė, kaip esti įprasta, kiną ne-
dažnai lankyti arba saldinių nebevalgyti. Jis pasiryžo, tik
dažnai jam tas sunkiai sekdavosi.

Bet kai jis per Velykas grįždavo namo ir galėdavo pa-
sakyti: „Mama, štai pažymėjimas, aš ir vėl esu geriausias
mokinys!“, tada būdavo labai patenkintas. Emilis mėgo būti
giriamas ir mokykloje, ir kitur ne dėl to, kad tai jam būtų
smagu, bet kad jo motina tada džiaugdavosi. Jis didžiavosi,
kad motinai savaip, nors kiek gali atsilyginti už tai, ką ji jam
nenuvargdama per visą savo gyvenimą yra padariusi...

– Kilkime! – šūktelėjo motina. – Laikas į stotį. Jau pen-
kiolika po pirmos, o traukinys išeina šiek tiek prieš antrą.

– Tai drožiam, ponio Tišbein! – pasakė Emilis savo mo-
tinai, – bet žinokite, lagaminą nešiu pats!